

Considerente ANOSR cu privire la mediul antreprenorial studentesc

Context național

Antreprenoriatul în rândul studenților din România este unul slab dezvoltat. Într-o eră în care informația reprezintă cel mai important bun, antreprenorialul este în mod cert un model de dezvoltare economică a unui individ sau a unei echipe, fiind sustenabil chiar la nivel național, în special în rândul tinerilor. *Barometrul educației și culturii antreprenoriale în rândul studenților din România în 2014*, realizat de EY România în parteneriat cu Academia de Studii Economice și cu sprijinul unor organizații studentești membre ale **Alianței Naționale a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR)**, precum Sindicatul Studenților din Facultatea de Cibernetică, Statistică și Informatică Economică (SiSC), Asociația Studenților în Contabilitate și Informatică de Gestiune (ASCIG) sau Asociația Studenților Economisti din România (ASER), a relevat faptul că 52% dintre respondenți vor să înceapă propria afacere în următorii doi ani, în timp ce 57% dintre studenții care au răspuns la chestionar ar prefera să fie antreprenori și nu manageri (EY 2014: 3)¹.

97% dintre aceștia „sunt dispuși să muncească din greu pentru ceea ce își doresc să obțină”, iar 86% „sunt dispuși să își asume riscuri”, ceea ce ne determină să considerăm că **există un potențial însemnat de posibili antreprenori în universitățile românești**. Remarcăm faptul că 82% dintre studenții chestionați consideră că au cel puțin un antreprenor în cercul de cunoștințe din afara familiei, în timp ce 56% dintre aceștia au un antreprenor în familie. Referitor la cea mai importantă calitate a unui antreprenor de succes, 58% dintre studenții respondenți au indicat viziunea, în timp ce 38% dintre aceștia au indicat lipsa capitalului ca fiind cea mai importantă problemă în a deveni antreprenor (EY 2014: 3).

EY România, alături de alți specialiști, consideră că „universitățile concentrate pe antreprenoriat, tehnologie și cercetare au un impact dramatic asupra economiilor din care fac parte, prin ecosistemul antreprenorial creat în acestea, startup-urile create de studenți și spin-off-urile desprinse din cercetarea universitară” (EY 2014: 7).

¹ Studiul a fost realizat în perioada 3-29 iunie 2014, pe un eșantion de 765 studenți aflați în an terminal de la următoarele universități: Academia de Studii Economice din București, Universitatea din București, Universitatea Politehnică din București, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Universitatea Petrol și Gaze din Ploiești, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Universitatea Politehnică din Timișoara, Universitatea din Pitești, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

În contextul în care 59% dintre antreprenorii chestionați de EY România în studiul citat arată că antreprenoriatul nu este susținut de mentalitățile și valorile tipic românești, respectiv în condițiile în care așa numita generație *Millenials*, exponentă a antreprenoriatului în statele cele mai dezvoltate din lume din această perspectivă, a traversat cu mari dificultăți perioada de recesiune economică începută în 2008, numărul de SRL-uri (Societăți cu Răspundere Limitată) a scăzut considerabil în perioada 2008-2014, sustenabilitatea afacerilor mici și mijlocii fiind afectată (EY 2014: 8-9).

Prin urmare, chiar dacă 70% dintre respondenții unui alt chestionar EY România, aplicat antreprenorilor, percep că educația și pregătirea antreprenorială s-a îmbunătățit în ultimii ani în România, situația din mediul universitar nu s-a modificat profund. Studiul remarcă faptul că „*toate facultățile universității trebuie implicate de la început în proces: discuțiile pe marginea antreprenoriatului în care au fost implicați, încă de la început, angajații tuturor facultăților au fost extrem de importante în implementarea noilor programe dedicate antreprenoriatului și au reprezentat un factor decisiv în schimbarea culturală în cadrul universităților, aceea de a promova antreprenoriatul*”. De asemenea, acesta remarcă faptul că trebuie ca „*facultățile și catedrele să poată defini antreprenoriatul conform nevoilor și aplicabilității proprii. Această definiție trebuie să fie aplicabilă disciplinei respective și misiunii facultății, până la nivel de catedră*” (EY 2014: 15).

În România, sistemul de învățământ superior nu a promovat modelul de *universitate antreprenorială*, care presupune trei dimensiuni: cursuri introductive/avansate despre antreprenoriat și care construiesc abilitățile unui bun antreprenor, realizarea unui sistem de activități extracurriculare care sprijină antreprenoriatul, precum competiții de idei de business sau incubatoare de afaceri, fără a neglija stagiile de practică, respectiv o adaptare rapidă la nevoile pieței muncii și, prin aceasta, la nevoile de formare ale studenților aflate într-un permanent proces de perfecționare (EY 2014: 16).

Există, în prezent, prin sistemul de asigurare a calității învățământului superior din România, prevederi care presupun o colaborare permanentă între universități și mediul de afaceri, în vederea îmbunătățirii oferte educaționale a acestora. Totuși, funcționarea Comisiilor de Evaluare și Asigurare a Calității ale instituțiilor de învățământ superior, indiferent de denumirea acestora, este una deficitară din acest punct de vedere, procesul de consultare fiind de cele mai multe ori formal, în vederea îndeplinirii unor standarde.

În contextul în care 44% dintre studenții intervievați în studiul EY România consideră că universitățile îi pregătesc doar într-o măsură medie pentru a deveni antreprenori, universitățile trebuie în mod cert să adopte o serie de măsuri, precum:

- introducerea de cursuri despre antreprenoriat pentru studenți;
- sprijinirea desfășurării unor activități extracurriculare conexe acestui domeniu;
- îmbunătățirea calității și creșterea diversității stagiilor de practică;
- sprijinirea înființării unor incubatoare și acceleratoare de afaceri pentru studenții antreprenori;

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

- dezvoltarea unor competiții de planuri de afaceri;
- sprijinirea studenților să realizeze *networking* cu potențial investitori, mentori sau studenți cu preocupări asemănătoare (EY 2014: 16-17).

Printre cursurile specifice unei universități antreprenoriale se numără (EY 2014: 19):

- Introducere în antreprenariat
- Dezvoltarea unui plan de afaceri
- Finanțarea unei afaceri mici
- Aspecte legale ale unei afaceri mici
- Studii de caz în afaceri mici
- Conducerea companiilor cu rată mare de creștere

La fel de importante sunt și rețelele de mentori („conectarea oamenilor de afaceri cu tinerele talente ale noii generații”), de finanțare („exersarea căutării de investitori și chiar obținerea de finanțare”), concursuri de idei și afaceri (în sensul de „evenimente ale întregii comunități, nu doar ale universității”) sau parteneriatele post-absolvire (întrucât „după absolvire, universitățile nu pot întrerupe brusc sprijinul acordat tinerilor antreprenori, ci aceștia trebuie să aibă în continuare acces la o serie de resurse, precum rețeaua de mentori”). Parte dintre aceste măsuri constituie o realitate în mediul universitar, însă se desfășoară izolat, la un nivel minimal, fără a exista o viziune de ansamblu și fără a se urmări și impactul desfășurării acestora în rândul studenților. Doar 48% dintre studenți au menționat că la cursurile sau seminarele la care au participat au fost invitați profesioniști cu experiență și *know-how* în domeniul studiat (EY 2014: 20).

În ceea ce privește importanța unor incubatoare sau acceleratoare de afaceri în universități, 81% dintre studenții respondenți consideră vital acest lucru în vederea dezvoltării unei afaceri, în contextul în care 51% dintre ei nu știu dacă există un astfel de incubator în universitatea în care studiază (EY 2014: 21). Astfel de instrumente puse la dispoziția studenților români ar conduce la încurajarea lor în a-și deschide propria afacere. Pe lângă lipsa capitalului inițial, conform studiului citat, „teama de eșec este percepută și ea ca un obstacol, urmată de situația economică incertă și de birocrăția excesivă” (EY 2014: 22).

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Antreprenoriatul studentesc în mediul universitar bulgar

OECD și Comisia Europeană au realizat un studiu în anul 2014 cu privire la antreprenoriatul în învățământul superior bulgar, în care a fost abordată și tematica adaptării universităților la noile realități din domeniu. Situația din statul vecin nu era una deosebită, fiind similară cu cea din prezent în țara noastră. Spre exemplu, se evidențiază faptul că niciuna dintre instituțiile de învățământ superior din Bulgaria nu oferea informații pe site-urile proprii cu privire la măsurile de sprijin acordate programelor de start-up desfășurate de acestea, dacă existau, fiind dat ca exemplu de bună practică în acest sens pagina web a Universității de Științe Aplicate din München, care conținea pe pagina principală un link către strategia antreprenorială a instituției și modul în care aceasta se aplică (OECD 2014: 67).

De asemenea, se menționa și faptul că nu există multe evenimente dedicate acestui domeniu, cel mai relevant fiind intitulat *Start-up Weekend*, desfășurat în martie 2014 la Varna, la inițiativa studenților. O recomandare a raportului era ca instituțiile de învățământ superior să promoveze aceste inițiative (OECD 2014: 68).

Studentii chestionați în cadrul proiectului au arătat faptul că ar dori sprijin suplimentar din partea instituțiilor de învățământ superior în toți pașii ce trebuie parcurși pentru constituirea unui *start-up*, pornind de la apariția ideii și pe parcursul tuturor etapelor până la demararea afacerii și, ulterior, pentru perioada imediat după ce afacerea îmbracă și o formă juridică. Alte solicitări ale studenților vizau promovarea unor modele de bună practică printr-o serie de conferințe și sesiuni de lucru, realizate în special cu foști studenți de succes, dar nu neapărat (OECD 2014: 68).

Instituțiile de învățământ superior din Bulgaria menționau, printre măsurile de sprijin acordate studenților care inițiază astfel de afaceri, accesul la infrastructura academică și de cercetare, precum laboratoarele, dar și suport în accesarea fondurilor publice. Se simțea nevoia unor programe de mentorat susținute de antreprenori de primă mână și nu de cadre didactice, bine pregătite din punct de vedere teoretic, dar cărora le lipsește dimensiunea practică (OECD 2014: 68).

Studentii considerau, însă, insuficiente aceste facilități, considerând că accesul la infrastructura universitară este restrictiv, iar aceasta nu este suficient de dezvoltată, simțindu-se nevoia dezvoltării unor veritabile incubatoare de afaceri, unde să se realizeze o consiliere cu privire la pregătirea planului de afaceri, să se faciliteze contactul cu potențiali investitori, precum și să se ofere ajutor suplimentar, în special din punct de vedere juridic, dar nu numai, în privința accesării liniilor de finanțare, care în Bulgaria erau preponderent de natură publică (OECD 2014: 68).

Ministerul Economiei și Energiei bulgar a cuprins în strategia de dezvoltare a IMM-urilor în perioada 2014-2020 un program de granturi ce vizează stimularea ideilor de afaceri ale studenților, facilitând și dezvoltând accesul acestor studenți la o infrastructură academică dezvoltată corespunzător în cazul în care respectiva afacere necesita resurse pentru cercetare (OECD 2014: 69).

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Programul, intitulat *Technostart - Encouragement of innovation activity of young people in Bulgaria*, oferea solicitanților o sumă de până la 10.000 euro pentru a dezvolta respectiva idee de afacere, indiferent de ciclul de studii (licență, master sau doctorat). Au fost 169 de solicitări, 41 de proiecte ale căror propunători au fost intervievați, respectiv 20 de beneficiari ai unor sume de bani. Ideile de business vizau sectoare precum telecomunicațiile, tehnologia informației, industria editorială sau cea meșteșugărească, existând o serie de proiecte finanțate care implicau cercetare avansată (OECD 2014: 70).

Raportul *HEInnovate Reviews. Universities, Entrepreneurship and Local Development: Bulgaria 2014*, menționa importanța existenței unor spații de *co-working* precum *Beehive*, deschise în Varna sau Sofia, unde studenți și tineri pot lucra individual sau în echipe, în schimbul unor sume simbolice, în spații proiectate special pentru astfel de afaceri. Jurnaliști, traducători, programatori sau dezvoltatori web/software erau printre cei care ocupau astfel de spații (OECD 2014: 70). În România, un astfel de spațiu este și MindsHub din cadrul Universității de Vest din Timișoara, deschis către toți studenții timișoreni.

Universitățile bulgare considerau că, în vederea stimulării capacității antreprenoriale a studenților, trebuie să colaboreze cu camerele de comerț, parcurile industriale, respectiv autoritățile locale și naționale, pentru a crea un context cât mai favorabil acestora. De asemenea, instituțiile de învățământ superior s-au angajat, cel puțin la nivel teoretic, să faciliteze studenților care doresc să înceapă o afacere contactul cu potențiali parteneri sau *business angels*, respectiv cu instituții bancare, dispuse să ofere pachete financiare rezonabile pentru studenți. Realitatea însă, precum și percepția studenților, a fost că aceste lucruri au rămas în cea mai mare parte la statutul de promisiuni (OECD 2014: 70).

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Modele de bună practică din Spațiul European al Învățământului Superior

În **Germania** funcționează programul *EXIST – University-Based Business Start-Ups*, derulat de Ministerul pentru Economie și Energie, program ce și-a propus dezvoltarea mediului antreprenorial în cadrul instituțiilor de învățământ superior, precum și a institutelor de cercetare. Același program și-a propus să crească numărul de *start-up*-uri de succes bazate pe inovare și dezvoltare tehnologică. EXIST sprijină studenții și absolvenții să își dezvolte propriile afaceri de acest tip. De asemenea, este promovat un spirit antreprenorial autentic în instituțiile de învățământ superior din Germania, atât în cele publice, cât și în cele private. Programul este structurat în trei mari componente:

- 1) *EXIST Culture of Entrepreneurship* – sprijină universitățile să dezvolte și să implementeze strategii comprehensive cu privire la construirea unei culturi și a unui spirit a antreprenoriatului.
- 2) *EXIST Business Start-up Grant* – oferă sprijin studenților, absolvenților sau cercetătorilor în dezvoltarea unor tehnologii inovative sau a unor afaceri bazate pe transfer de cunoaștere.
- 3) *EXIST Transfer of Research* – finanțează dezvoltarea și constituirea resurselor și infrastructurii necesare din punct de vedere al implementării unor programe de *start-up* de acest tip.

Programul EXIST este finanțat de Guvernul federal al Germaniei prin intermediul Ministerul pentru Economie și Energie, respectiv din fonduri provenite din Fondul Social European, gestionat de Comisia Europeană².

Universitatea „Roviri I Virgili” din **provincia spaniolă Catalonia**, este o universitate publică ce deservește aproximativ 13.500 de studenți, având 1561 de angajați, din care 594 reprezintă personalul academic. În cadrul programelor de master și doctorat, peste 40% dintre studenți sunt internaționali, instituția fiind puternic internaționalizată. De asemenea, aceasta este conectată la realitățile economice ale provinciei, absolvenții acesteia fiind specialiști în industriile cheie din Catalonia, precum cea chimică, a energiei, turism sau industrie alimentară. Remarcăm faptul că aproximativ 27% din bugetul total universității din anul 2013 (105.000.000 euro) au fost dedicați activităților de cercetare-dezvoltare-inovare. Din această sumă, două treimi provin de la bugetul de stat, în baza unor linii de finanțare sau granturi accesate de universitate și de cercetătorii din cadrul acesteia³.

Remarcabil la această universitate este faptul că a dezvoltat, începând cu anul 2007, așa numitele *knowledge antennas*, întrucât mai multe municipalități din regiune au solicitat sprijin din partea universității în vederea derulării unor diverse acțiuni sau evenimente pentru comunitate,

² <http://www.exist.de/EN/Programme/About-EXIST/content.html;jsessionid=056FFB942976DA41641886245F375F79>

³ <https://heinnovate.eu/resource/university-roviri-i-virgili-hei-businessexternal-relationships-knowledge-exchange>

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

fiind realizat în acest mod un transfer de cunoaștere către populația din acea zonă. În plus, comunitatea academică a universității catalane are oportunitatea de a dezvolta, totodată, start-up-uri ancorate la realitățile socio-economice din respectivele comunități, stagiile de practică oferite studenților fiind de calitate. În plus, acest tip de abordare se apropie și de paradigma unui învățământ centrat și pe comunitate (Service-learning), cu beneficii pentru toate părțile implicate⁴.

Printre principalele activități derulate de *knowledge antennas* se numără și accelerarea și dezvoltarea ideilor de afaceri ale potențialilor doritori, aspect realizat prin îmbunătățirea conexiunilor între reprezentanții industriei și a mediului de afaceri și instituția de învățământ superior, lucru care se reflectă ulterior în îmbunătățirea programelor de învățământ și a modului în care se desfășoară cursurile, universitatea fiind atentă să dezvolte aptitudini și competențe specifice contextului local pentru care studenții optează. De asemenea, politica Universității „Roviri I Virgili” din Tarragona este de a fi un liant între local și global, fiind, spre exemplu, un intermediar între comunitățile locale din regiune și studenții internaționali, care vor transmite mai departe informații despre potențialul respectivelor zone. În timp, universitatea a dezvoltat 13 astfel de *antene*, precum și o serie de organisme suport, precum *The Southern Catalonia Innovation Hub* sau *Tarragona Region of Knowledge Office*, toate acestea sprijinind în mod direct mediul antreprenorial, și în special studenții și absolvenții respectivei universități (OECD 2014: 35).

Universitatea Nouă din Lisabona (Universidade Nova de Lisboa), înființată în anul 1972 și care se remarcă printr-o puternică descentralizare, cele cinci facultăți și trei institute de cercetare fiind situate în orașe diferite (Lisabona, Oieras sau Almada), se bucură de o importantă autonomie, mult mai mare decât a oricărei alte instituții de învățământ superior din Portugalia. Universitatea are aproximativ 19.000 de studenți, deserviți de 1450 cadre didactice, 750 de angajați personal nedidactic, respectiv 237 de cercetători. În anul 2006, aceasta a dezvoltat *Consiliul pentru Antreprenariat*, în dorința de a dezvolta un ecosistem antreprenorial autentic în cadrul instituției, cu sprijinul partenerilor din regiune. În cadrul acestui consiliu sunt reprezentate toate structurile universității (facultăți, institute de cercetare și liceul), abordarea acestuia fiind una de tip interdisciplinar. Acesta sprijină inițiativele venite din rândul studenților și absolvenților, fiind axat, totodată, și pe partea de *follow-up* în urma derulării proiectelor. *Consiliul pentru Antreprenariat* funcționează în mod transparent, raportul anual fiind public în urma adoptării acestuia de către conducerea universității.

În cadrul **Universității de Științe Aplicate din München** funcționează Centrul „Strascheg” pentru Antreprenariat, denumit în onoarea economistului austriac Falk F. Strascheg. Aceasta se remarcă prin modul în care relaționează cu *stakeholderii* externi, aceștia fiind premiați, iar meritele lor recunoscute anual prin diverse ceremonii, evenimente sau acordări de titluri onorifice. Există, de asemenea, metode și mecanisme de a menține o relație constantă cu aceștia.

⁴ *Ibidem*

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Universitatea Tehnică din Valencia se remarcă, la rândul său, prin implementarea unor structuri menite să asigure același lucru, o relație strânsă cu absolvenții și cu potențialii și actualii parteneri ai universității în dezvoltarea de politici antreprenoriale. Universitatea a dezvoltat structuri precum *Business Circle* sau *Club for Innovation*, în funcție de profilul respectivilor parteneri, pentru a îndeplini dezideratul enunțat mai sus.

Alte programe de bună practică în domeniul antreprenoriatului universitar din Spațiul European al învățământului Superior sunt *ROXI - Rostock Start-up-Initiative* (Universitatea din Rostock, Germania), *Learning to Think Like an Entrepreneur* (EMLYON Business School), *The Innovative Academic Entrepreneurship Education Network* (Polonia) sau incubatorul de afaceri *Gründerwerkstatt*, din cadrul Universității Tehnice din Berlin (OECD 2014: 11).

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Premise pentru dezvoltarea antreprenoriatului în mediul universitar românesc – preverile **Planului de Guvernare pentru perioada 2017-2020**

Planul de Guvernare pentru perioada 2017-2020 menționează în mod explicit faptul că **educația este un „factor strategic de dezvoltare”**, în contextul în care „calitatea resursei umane este primordială”. Guvernul României își propune să introducă măsuri care să conducă la o dezvoltare coerentă a sistemului educațional „prin viziunea care să asume un mesaj consistent la nivel **național**, să asigure o abordare **integrată**, cu **infrastructură bazată pe tehnologii moderne la toate nivelurile de învățământ** și să aibă o abordare de tip antreprenorial cu accent pe creativitate și inovare” (Guvernul României 2017: 1). De asemenea, în același plan se menționează că „**pilonii principali ai politicii de reindustrializare națională sunt: cercetare-dezvoltare-inovare, dezvoltarea spiritului antreprenorial pentru dinamizarea pieței naționale, accesul la finanțare și la piețele de capital, promovarea investițiilor ca factor de dezvoltare economică, stimularea accesării fondurilor europene**” (Guvernul României 2017: 2). Deși salutară, viziunea Guvernului României nu este suficient de bine detaliată, riscând să devină încă un document strategic ale cărui prevederi sunt de remarcat, însă care în lipsa unei operaționalizări corespunzătoare devine redundant. Chiar dacă face apel la practici unitare și la o infrastructură dezvoltată, nu există nicio bază reală în momentul de față care să conducă la aceste realități, după cum vom prezenta mai jos.

Guvernul României și-a asumat să susțină „**antreprenorii tineri prin intermediul programului Start-up Nation** — și nu numai — prin finanțarea nerambursabilă cu **200.000 lei** pentru fiecare start-up, fără a fi nevoie de cofinanțare” în contextul în care „programul conține date exacte: **10.000** de start-up-uri finanțate anual, **costuri 0** pentru înființarea acestora, durata de înființare — 1 zi, dar și accesarea programului doar online cu aflarea rezultatului în aceeași zi” (Guvernul României 2017: 11).

Prin **Ordonanța de Urgență nr 10 din 27 ianuarie 2017 pentru stimularea înființării de noi întreprinderi mici și mijlocii**, publicată în Monitorul Oficial nr. 79 din 30 ianuarie 2017, a fost demarat „în scopul creării unui **cadru favorabil pentru valorificarea posibilităților actuale de dezvoltare economică a României și a stimulării mediului de afaceri**, prin înființarea de noi întreprinderi mici și mijlocii”, Programul „**Start-up Nation – Romania**”. Prin intermediul acestui program „se poate acorda ajutor de minimis în sumă maximă de **200.000 lei/beneficiar**, reprezentând **100%** din valoarea cheltuielilor eligibile, unui număr maxim anual de 10.000 de beneficiari”, în conformitate cu art. 3, alin. (1) al respectivei ordonanțe. Aceasta prevede lista beneficiarilor și cheltuielile eligibile pentru respectivul ajutor de minimis.

Se urmărește, prin același Plan de Guvernare, și „**activarea sectorului privat prin instrumente de susținere a antreprenoriatului orientat către CDI** (sprijin inovare la nivel de firme) și a comercializării rezultatelor CDI (sprijin transfer de la instituții publice la firme), precum și prin promovarea unor instrumente financiare specifice (fonduri de risc, împrumuturi etc.)” (Guvernul

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

României 2017: 23). Un exemplu de **lipsă de viziune** în ceea ce privește politicile publice referitoare la antreprenoriat, cu referire în special la zona de CDI, este faptul că **Planul de Guvernare 2017-2020 nu este corelat cu Strategia Națională de Cercetare-Dezvoltare-Inovare 2014-2020**, prin faptul că elemente importante din ultimul document citat precum, „crearea unui sistem de garanții individuale pentru acoperirea riscului tehnologic în favoarea IMM-urilor inovatoare” sau „crearea, în cadrul schemei de ajutor de minimis, a unui sistem de credite (micro-credite, credite pentru capital de lucru, credite pentru investiții de dezvoltare) cu dobânzi subvenționate în favoarea IMM-urilor inovatoare”, nu se regăsesc expuse pe larg sau operaționalizate în Planul de Guvernare.

Conform unui studiu din 2015, **România era pe ultimele locuri din Uniunea Europeană** în ceea ce privește colaborarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (IMM) inovative între ele (RO: 0, EU-28: 4,21, maxim: 10), implementarea unor produse/procese inovative de către IMM-uri (RO: 0, EU-28: 4,31), inovarea cu mijloace proprii a IMM-urilor (RO: 0,012, EU-28: 5,13) sau vânzarea și introducerea pe piață a unor produse inovative (RO: 0,029, EU-28: 4,88). Modul în care sistemul de cercetare a fost subfinanțat în ultimii ani, respectiv **lipsa unor politici coerente** în acest domeniu economic au condus, în cel mai bun caz, la o **conservare a acestui status quo**. Din păcate, în lipsa unor elemente clare și bine definite pentru conturarea rolului instituțiilor de învățământ superior din România în această privință, starea de fapt se va perpetua până în anul 2020, clivajul dintre IMM-urile cu activitate bazată pe cercetare din România și cele din Uniunea Europeană urmând să se accentueze (ERA 2015).

De asemenea, se propune înființarea unor **licee de antreprenoriat**, dar și a programului *Hope*, pentru **susținerea antreprenoriatului pentru tineri în risc de sărăcie și excluziune socială**, dar și a celor proveniți din centrele de plasament prin acordarea de microgranturi (Guvernul României 2017: 30, 32), **fără că aceste măsuri să fie corelate** cu cele din *Planul Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale* sau *Pachetul Integrat pentru Combaterea Sărăciei*. În plus, nu există detalii cu privire la modul în care vor fi abordate probleme precum lipsa infrastructurii adecvate derulării acestor afaceri, precum și a personalului de specialitate care să sprijine inițiatorii acestor afaceri.

Planul de Guvernare pentru perioada 2017-2020 urmărește și implementarea unor **„programe de antreprenoriat de la școala primară până la universități”**, fiind prevăzută „înființarea de societăți antreprenoriale studentești (SAS) în universități concomitent cu stabilirea unui **fond național de investiții în afaceri pornite de studenți**”. Se menționează în mod explicit că **„astfel de societăți există în unele universități, dar ele trebuie înființate peste tot”**, în cele mai multe cazuri fiind vorba de organizații studentești, despre sprijinirea cărora nu se menționează nimic în respectivul plan.

Referitor la conducerea unei SAS se prevede faptul că „din consiliul executiv al unei astfel de societăți trebuie să facă parte **profesori, oameni de afaceri locali și studenți**” astfel încât

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

„societatea în sine trebuie să aibă resurse umane și materiale care să îi permită să activeze ca un **incubator de idei.**” (Guvernul României 2017: 38).

Activitatea „*acestor societăți se va concentra pe: aducerea de **mentori** pentru studenții care vor să **înființeze un start-up**; organizarea de **sesiuni de proiecte pentru selectarea unor propuneri care să fie înaintate consiliului executiv spre evaluare și feedback**; consiliul executiv poate apoi recomanda **organizarea unui concurs pentru atragerea de finanțatori** pentru cele mai bune proiecte”* (Guvernul României 2017: 38).

De asemenea, „*pentru a stimula abordarea unor subiecte cu aplicabilitate practică la lucrarea de licență, vom stabili **un fond pentru finanțări nerambursabile acordate celor mai bune lucrări însoțite și de un plan de afaceri***”. Se menționează și că „*selectarea unei lucrări ca fiind eligibilă în programul național se va face pe baza recomandării comisiei de licență și a consiliului executiv al SAS din universitatea respectivă. **SAS poate, la cerere, să ofere feedback aplicantului pentru a-și îmbunătăți propunerea și pentru a deveni eligibil pentru competiția națională***”. Nu în ultimul rând, „*selecția națională va fi realizată de un juriu abilitat, în limita unui quantum stabilit anual. Suma oferită poate asigura finanțare totală sau finanțare parțială. În cazul finanțării parțiale, suma poate fi folosită pentru a atrage fonduri europene sau investitori privați*”. Implementarea Societăților Antreprenoriale Studentești urmează să se realizeze în perioada 2017-2020, urmând a fi alocat un buget estimat de **aproximativ 20 de milioane de euro** (Guvernul României 2017: 38).

Planul de Guvernare prevede și sprijinirea proiectelor studentești de grup contractate, pornind de la modelul unor universități apusene, astfel încât instituțiile de învățământ superior să devină parte a unui program național „**care să aducă laolaltă studenți în partea de mijloc a studiilor și agenți economici aflați în căutare de soluții pentru probleme punctuale**”. Scopul acestui program este „*ca, pe baza acestei experiențe din timpul facultății, studenții să capete o perspectivă antreprenorială care să îi ajute să abordeze pragmatic problema lucrării de licență de la sfârșitul ciclului universitar*”. În cadrul programului urmează ca:

- Studenții, organizați în grupuri, vor acționa ca un start-up care caută să subcontracteze un proiect de la un agent economic.
- Agenții economici vor intra pe platforma națională și vor depune descrierea proiectului pe care îl doresc realizat, plus o listă de condiții/cerințe.
- Grupuri de studenți care consideră că îndeplinesc cele mai multe sau toate criteriile unui agent economic vor elabora un plan de implementare și vor depune documentația.
- Vor avea loc întâlniri pentru selectare a grupului, iar procedura de lucru în continuare va fi exact în spiritul interacțiunilor din mediul antreprenorial real

Deși binevenite, proiectele menționate mai sus nu sunt susținute de o bază legislativă și materială subsecventă, a căror existență sau constituire să fie măcar enunțate în plan. De asemenea, nu este prevăzută o perioadă de dezbateri cu reprezentanții mediului de afaceri sau modul în care aceștia vor fi consultați astfel încât să poată opina cu privire la modul în care ar

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

putea fi eficientizate aceste structuri. În plus, nu sunt prevăzute exact sursele de finanțare pentru aceste entități. Spre exemplu, în cazul SAS, una dintre surse ar putea fi fondul alocat pentru finanțarea de bază a instituțiilor de învățământ superior, cu riscul de a etatiza spiritul antreprenorial al studenților.

De asemenea, în conformitate cu proiectul privind *Legea Bugetului de Stat pe anul 2017*, Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat va derula o serie de proiecte pentru stimularea exporturilor, pentru sprijinirea femeilor antreprenor/manager sau pentru a susține meșteșugurile și artizanatul. În plus, Programul Comerț va conduce la dezvoltarea activităților de comercializare a produselor și serviciilor de piață ale întreprinderilor mici și mijlocii românești. Alte programe de susținere a politicilor antreprenoriale sunt UNCTAD/EMPRETEC, Târgul Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Programul național de microindustrializare, respectiv cel de internaționalizare a operatorilor economici români⁵.

Există, prin urmare, premise și linii de finanțare disponibile în vederea stimulării activității de antreprenoriat în mediul universitar. Lipsește, însă, cu desăvârșire, o strategie care ar trebui să operaționalizeze modul de funcționare al tuturor entităților menționate mai sus, precum Societățile Antreprenoriale Studentești, și modul în care acestea sunt încurajate să acceseze fondurile destinate exclusiv lor, dar nu numai. Cel mai bun exemplu este faptul că prevederile art. 6, lit. c), din Legea nr. 102/2016 referitoare la **incubatoarele academice de afaceri** nu sunt legate în niciun fel de Societățile Antreprenoriale Studentești, deși cele două structuri ar trebui să funcționează în acord. Menționăm, de asemenea, că **Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră nu sunt menționate sau conectate la strategia de stimulare a antreprenoriatului studentesc, în ciuda faptului că ar putea contribui în mod decisiv la buna funcționare a acestora.**

⁵ <http://www.startupcafe.ro/stiri-finantari-21552934-fonduri-firme-2017-afaceri-imm-ajutoare-stat-start-antreprenori.htm>

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Proiectul de Ordin al ministrului privind organizarea și funcționarea de Societăți Antreprenoriale Studentești în sistemul de învățământ superior din România

În data de **18 ianuarie 2017** a fost supus dezbaterii publice pe site-ul Ministerului Educației Naționale, proiectul de *Ordin al ministrului privind organizarea și funcționarea de Societăți Antreprenoriale Studentești în sistemul de învățământ superior din România*. Acest proiect este, însă, unul **extrem de vag**, doar copiind anumite formulări din *Planul de Guvernare*, nici măcar adaptându-le la rigorile unui act normativ, și **nu conține suficiente detalii despre scopul acestor structuri sau cum acestea vor fi implementate în mod eficient**, eliminând, totodată, organizațiile studentești din rândul potențialelor entități care ar putea contribui la dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul studenților.

În plus, modul și **sursele de finanțare a acestor societăți nu sunt detaliate**, majoritatea prevederilor fiind practic preluate din *Planul de Guvernare*, fără a fi explicat sau precizat modul în care ele vor fi aplicate. De asemenea, o parte din prevederile acestui plan sunt omise. Facem aici referire, spre exemplu, la prevederea conform căreia „*pentru a stimula abordarea unor subiecte cu aplicabilitate practică la lucrarea de licență, vom stabili un fond pentru finanțări nerambursabile acordate celor mai bune lucrări însoțite și de un plan de afaceri*”.

Considerăm că, în această formă, respectivul Ordin de ministru ar fi inaplicabil și nu ar atinge toate obiectivele din *Planul de Guvernare* cu privire la respectivele societăți antreprenoriale. Forma acestuia, precum și prevederile, trebuie **revizuite fundamental**, astfel încât în momentul înființării SAS să existe constituit tot cadrul legislativ, clar și coerent, în vederea funcționării optime a acestora. De asemenea, independența mișcării studentești poate fi afectată dacă nu se fac anumite modificări la acest ordin.

Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR) propune o serie de completări acestui proiect, cea mai importantă referindu-se la **modul în care acestea vor funcționa**. În spiritul OMEN nr. 650/2014 *pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor de consiliere și orientare în carieră în sistemul de învățământ superior din România* și al eficientizării structurilor din cadrul unei universități, fără a exista organisme cu o misiune asemănătoare și cu același grup țintă, considerăm că SAS ar trebui să funcționeze în cadrul acestor centre, beneficiind de sprijinul, interfața și liniile de finanțare disponibile acestora, dat fiind faptul că **cea mai mare parte a misiunii acestor societăți se suprapune cu cea a centrelor de consiliere și orientare în carieră**. De asemenea, **denumirea acestor entități** trebuie să conțină sintagma „*pentru studenți*”, întrucât forma lor de organizare nu permite utilizarea termenului *studentesc*, dat fiind faptul că sunt implicate în conducerea lor și alți reprezentanți decât cei ai studenților. În plus, considerăm că și **organizațiile studentești care au activități similare acestor societăți ar putea fi asimilate SAS, fără a fi nevoie de înființarea unor noi structuri care să dubleze aceleași obiective**. Alte observații propuse de ANOSR sunt **stabilirea unui scop clar al acestor societăți sau clarificarea și dezvoltarea atribuțiilor acestora**.

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

Concluzii

1. Universitățile din România sunt încă departe de a oferi studenților potențiali antreprenori un cadru prielnic cu privire la dezvoltarea propriilor afaceri. Societățile Antreprenoriale pentru Studenți, fie că vorbim de structuri noi create sau organizații studentești recunoscute în acest sens, reprezintă o modalitate de a revitaliza adaptarea sistemului universitar la realitățile economice contemporane.
2. Organizațiile studentești reprezintă, în prezent, principalul motor de dezvoltare a antreprenoriatului în acest context, experiența, resursele și membrii acestora fiind indispensabile oricărui proces de a reforma situația actuală. Acestea trebuie să fie reprezentante și consultate în tot ceea ce presupune desfășurarea activității SAS.

Recomandări pe termen scurt

1. Diferența de abordare dintre statele din Spațiul European al Învățământului Superior, respectiv aparentul decalaj al României față de statele vestice, inclusiv față de Bulgaria, poate fi remediată într-un timp rezonabil, printr-un set de măsuri energice și o finanțare corespunzătoare a proiectelor derulate în cadrul Societăților Antreprenoriale pentru Studenți. Prin urmare, implementarea acestora se poate realiza doar în baza unui regulament clar și coerent, care să detalieze etapele operaționalizării acestora, precum și sursele de finanțare.
2. Având în vedere faptul că instituțiile de învățământ superior dispun de o organigramă stufoasă, nu reușesc să implementeze prevederile strategiilor naționale cu privire la implementarea unor măsuri care ar conduce la stimularea spiritului antreprenorial, respectiv se confruntă cu o gravă subfinanțare și lipsă de resursă umană calificată pentru a sprijini astfel de inițiative, considerăm că funcționarea optimă a Societăților Antreprenoriale pentru Studenți s-ar putea realiza doar în cadrul Centrelor de Consiliere și Orientare în Carieră. Organizarea acestor structuri în cadrul CCOC ar conduce la o îmbunătățire a activității acestora din urmă, acestea apropiindu-se simțitor de scopul și misiunea lor, contribuind în mod activ la formarea și dezvoltarea studenților, în contextul în care sunt parte integrantă a mediului de afaceri.
3. Ministerul Educației Naționale trebuie să creeze cadrul legislativ în care Societățile Antreprenoriale pentru Studenți, Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră, respectiv Incubatoarele academice de afaceri să conlucreze la dezvoltarea spiritului antreprenorial în mediul studentesc și să beneficieze de linii de finanțare speciale în acest sens.
4. Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră, în subordinea cărora ar urma să funcționeze respectivele structuri antreprenoriale, trebuie să lucreze în strânsă cu organizațiile studentești, astfel încât numărul de potențial beneficiari să fie maximizat,

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223

respectiv ca aceștia să se bucure de sprijin din partea cât mai multor organisme. Activitatea profesională studentească nu trebuie să fie secționată acolo unde există deja un context favorabil implementării acestor structuri într-un mod cât mai natural

Recomandări pe termen mediu și lung

1. Planurile de învățământ, în special în cadrul specializărilor compatibile, trebuie să conțină cursuri care să prevadă subiecte precum introducerea în antreprenariat, dezvoltarea unui plan de afaceri, finanțarea unei afaceri mici, aspecte legale ale unei afaceri mici, studii de caz în afaceri mici, conducerea companiilor cu rată mare de creștere etc.
2. Universitățile care au o importanță mai degrabă regională decât una națională ar trebui să se axeze spre a realiza transfer de cunoaștere dinspre și spre aceste comunități, adaptând specificul ofertei educaționale la structura economică și cea a industriei din zonă.
3. Societățile Antreprenoriale pentru Studenți pot, printr-o relaționare activă cu mediul de afaceri și absolvenții respectivei universități, să constituie o resursă fundamentală în cadrul procesului de evaluare și asigurare a calității la nivel instituțional.
4. Aceste structuri trebuie să contribuie la dezvoltarea unor rețele de networking pentru beneficiari, reprezentând o punte între comunitatea locală/națională de afaceri și studenții din respectiva universitate. Experiența acestor societăți va contribui, fără îndoială, la dezvoltarea unor politici de marketing și crowdfunding mult mai coerente în instituțiile de învățământ superior din România.
5. Ministerul Educației Naționale va căuta, împreună cu universitățile, reprezentanții SAS și ai federațiilor studentești să implementeze în metodologia de funcționare a acestora exemple de bună practică din activitatea unor entități similare din Spațiul European al Învățământului Superior, dar nu numai.

Bibliografie

1. **Guvernul României 2017:** *Planul de Guvernare 2017-2020*, disponibil la pagina web http://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/Programul_de_guvernare_2017-2020.pdf
2. **OECD 2014:** *HEInnovate Reviews. Universities, Entrepreneurship and Local Development: Bulgaria 2014*, disponibil la pagina web <https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD-LEED-2015-Bulgaria-report.pdf>
3. **EY 2014:** *EY România, Barometrul educației și culturii antreprenoriale în rândul studenților din România*, disponibil la pagina web https://www.eyromania.ro/sites/default/files/attachments/barometrueducatieisiculturii_antreprenoriale2014.pdf
4. **ERA 2015:** *European Research Area Progress Report 2014*

ANOSR este membru în:

European
Students'
Union



Consiliul
Tineretului din
România



Alianța pentru o
România
Curată



facebook.com/anosr.ro



office@anosr.ro



www.anosr.ro



Calea Plevnei nr. 61,
camera 12-13, sector 1,
București, 010223